هێڵە سوورەکانی فیلمی کوردی ... حەیدەر عەبدولڕەحمان

لە هەموو شوێنێکی دنیادا ئازادی لە سینەمادا ئازادییەکی رەها نیە، بەتایبەت لەو وڵاتانەی کەوتونەتە ژێرکۆمەڵێ فشاری سیاسی و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیریی و ئایینی، یاخود یاسایەکیان بۆ سنووردار کردنی کاری درامی و سینەمایی نیە، بەڵکو بڕی ئەو ئازادییە لە شوێنێك دەگۆڕێت بۆ شوێنێکی تر، بە پێی شارستانیەت و باری رۆشنبیریی و کۆمەڵایەتی ئەو شوێنە..بە تایبەت لەناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست دا، هەمیشە رەچاوی داب و نەریتی گشتی و ئەمنی نەتەوەیی و بەرژەوەندی باڵای نیشتیمانی تێدا دەکرێت.
لەنێوان ئەو رەهەندانەی بە چاوێکی کراوە سەیر دەکرێن، سێ رەهەندی سەرەکی هەن کە بریتین لە:
سیاسەت، ئاین، سێکس، تێپەڕاندن لەهێڵەی سووری ئەو سێ رەهەندە سنووردارە کارێکی سەخت و دژوارە، هەتا لەو وڵاتانەشدا کەخاوەنی دیرۆکێکی دوورودرێژن لە سینەمادا.

تا ئێستاکەش لەگەڵ دا بێت لەکوردستاندا یاسایەك نیە بۆ سانسەر دانان لەسەر زۆر لەو کارە درامی و سینەماییانەی لەکوردستاندا بەرهەم دەهێندرێن، ئەوانەش کە لەدەرەوەی کوردستان دەهێندرێن، هەندێ لەو بەرهەمانەی ناکەونە ژێر سانسەرو ئەو بێ سانسەرییەش کۆمەڵێ ئەنجامی نەرێنی زۆر کاریگەریان لێ دەکەوێتەوە، چونکە بەشێوەیەکی رەهاو دوور لەرەچاو کردنی هیچ بنەمایەکی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی وەك بڵاو کردنەوەی ڤایرۆسێکی کوشندە دەچنە ناو خێزانی کوردو دەبنە فاکتەر بەهەرەس هێنانی بنەما ئەخلاقی و پەروەردەییەکانمانەوە، هیچ جیاوازییان نیە لەگەڵ کاری تیرۆر و تەقاندن، لەهەمان کاتیشدا یاسایەکیش نیە بۆ ئەو بەرهەمانەی لەکوردستاندا بەرهەم دەهێندرێن، کەزۆر جاران ئەو بۆشاییە دەبێتە هۆکاری سەرهەڵدانی گەلێك کێشەی هونەری لەو بوارەدا.

بێگومان بەهۆی غیابی یاساو سانسەری فەرمی لەسەر کارە درامی و سینەمایەکان، سانسەری رای گشتی کۆمەڵایەتی و سۆشیال میدیا شوێنی دەگرێتەوە، کە زۆر جاران بەلاڕێدا دەبردرێت و کۆمەڵێ ئاژاوەی لێدروست دەبێت، بێ ئەوەی ئەو ئاژاوەیە ئەنجامێکی چارەسازی ئەوتۆی لێ بکەوێتەوە کە سوود بەخش بێت بۆ ئایندەی سینەمای کوردی،

لەهەندێ حاڵەتدا بە یەکلا کردنەوەی کێشە سینەماییەکان، مەرجەع و زانا ئاینییەکان و سەنتەرە ئاینییەکان دەبنە شوێن گرەوەی یاسا، وەك زانکەی ئەزهەر لەمیسر کە فەتوای لە سەر چارەنووسی زۆر فیلمی سینەمایی داوە، لەوانەش لەسەر فیلمی (محەمەد رەسول اللە) ی دەرهێنەری ئێرانی محەمەد مەجیدی ـ و کێشەی دەرکەوتنی روخساری پێغەمبەر و قەدەغە کردنی ئەو فیلمە لەزۆر لەوڵاتانی جیهانیی، قەدەغە کردنی نمایشی فیلمی (رسالە) لە سعودیەو دەیان فیلمی تر کە بەفەرمانی سەرچاوە ئاینییەکانەوە قەدەغە کراون لە نمایش کردندا، وەك چەنیش زۆر فیلمی دیکە قەدەغە کراون بەهۆی سیاسەتەوە، بەتایبەت لای ئەو سەرکردەو فەرمان رەوایانەی رەوتی فیلمەکانیان بە دڵ نەبووە، یا پێیان وابووە سوکایەتی بە وان و سیاسەتەکانیان دەکات.

جگە لە پرسە ئاینیی و سیاسی و سێکسییەکان، چەندین پرسی تری وەك: هاندانی تیرۆر، بڵاوکردنەوەی ترس و توندو تیژی و تۆقاندن، تێکدانی رەوشتی کۆمەڵگا، سوکایەتی کردن بەموقەدەساتی نیشتمانی و نەتەوەیی، سوکایەتی کردن بەکەسایەتی و رموزی نەتەوەیی، هاندانی بەکارهێنانی ماددەی هۆشبەرەکان، رێکلام کردن بۆ کالای قەدەغەکراو، تێکدانی دۆستایەتی نیشتمانی و نێودەوڵەتی، هاندانی نانەوەی ئاژاوەو ناسەقامگیریی، بڵاو کردنەوەی بیرو باوەڕی متەتەریف و دەیان پرسی تر کە یاسا دیاری دەکات و لەرێگەی لیژنەیەکی باڵا لەوەزارەتی ناوخۆو رۆشنبیریی و کاروباری کۆمەڵایەتییەوە جێ بە جێ دەکرێت.
هێڵی سوور لە فیلمی کوردی دا
ئەگەر بمانەوێت باس لە هێڵە سوورەکانی فیلمی کوردیش بکەین، ئەوە پێویستە لەسێ رەهەندەوە بڕوانینە پرۆسەکە:

لەرووی کۆمەڵایەتییەوە:

بەگشتی چونکە کورد سینەمای نیە، بۆیە هیڵی سووریشی کەم بووە، ئەگەر جارجارەش لەفیلمەکا حاڵەتێکی ناوازە هەبووبێت، ئەوە حاڵەتێکی کاتی بووەو و نەبۆتە دیاردە، کاتێك ئەو حاڵەتانە دەبنە حاڵەتی نامۆ ئەگەر تێپەڕاندن بێت لەسەر واقیع و داب و نەریتە تەقلیدییە کۆمەڵایەتییەکانەوە، ئەوە بێگومان رووبەرووی تەوژمێکی نەرێنیی رەتکردنەوە دەبێتەوە، زۆرینەی تەوژمەکانیش ئاراستەی دەرهێنەرو ئەکتەرانە دەبنەوە کە بە بیانووی تەوق شکاندن و دەرچوون لە تەقلیدیەت و پێشکەوتنی سینەما دەست پێشخەر دەبن لەدروست کردنی هەندێ دیمەنی وروژێنەر.

لەو وڵاتانەی کە ئاستی هوشیاریی وپێشکەوتنی کۆمەڵایەتیان تێدا دیاری کراوە، یا پرسی ئایینی و کۆمەڵایەتیان تێدا جێگیرە، ناتوانن سنووری ئایینی و کۆمەڵایەتییەکان تێپەڕێنن و هەمیشە دەکەونە ژێر سانسۆرێکی توند، چونکە نایانەوێ سینەما کۆمەڵگا بە ئاراستەیەکی دژ بە ئایین و نەریتە کۆمەڵایەتییە باوەکاندا بەت، چەند ئەوەندەی ئەو وڵاتانە مێژووییەکی دوورو درێژیان هەبێت لەسینەماو چەند ئەوەندەی دەست رۆیشتوو بن لە پێشەسازی سینەمادا، ئەوەتا هیند لەوڵاتە هەرە لەپێشەکانە لەرووی بڕی بەرهەمهێنانی فیلم، کەچی تا ئێستا سنووری خۆی لەم رووەوە پاراستووە، بە پارێزگاری کردن لە داب و نەریتە کۆمەڵایەتیە تایبەتییەکانی خۆیەوە.
ئێران یەکێکە لەو وڵاتانەی لەرووی هونەری سینەماوە ململانێ لەگەڵ هۆلیۆد دا دەکات و عەرشی سینەمای ئەمریکی هەژاندووە، کەچی تا ئێستا هێڵی سووری نەبەزاندووەو توخمی وروژاندنی نەخستۆتە ئەو قالبە زەقەی بە فۆرمێکی نامۆ دەرکەوێت لەسینەمادا.

لەرووی هونەرییەوە:

ئەگەر ئامانج لەدروست کردنی گرتەی وروژێنەری وەك ماچ بەپاساوی دەرچوون لە تەقلیدیەت و گۆڕانکاری لەفۆرم بێت، ئەوە ئەمە لەسینەمای کوردی دا دووچاری دەیان کۆسپو ئاریشای هونەرین لەرووی تەکنیکی سینەمایی کە وەك بۆشایەکی گەورە دەردەکەون، بەچارەسەر کردنی ئەو بۆشایانە رەنگە بتوانین پیشەسازی سینەما لەکوردستاندا دروست کەین کە تا ئێستا نیمانەو ناتوانین بڵێین خاوەنی سینەماین..
بەڵام دروست کردنی گرتەی وروژێنەر بەمانای پێشکەوتنی سینەما نیە، ئەوەتا زۆرینەی فیلمە میسرییەکان لەو گرتانەیان تێدایە، بەڵام ئەوە مانای ئەوە نیە میسر وڵاتێکی پێشکەوتووی سینەمایە و ئێران وڵاتێکی دوا کەوتووی سینەمایە مادام گرتەی وروژێنەری تێدا نیە، زۆر جاران ئەو گرتانە، تەنیا بەئامانجی بازرگانی و هەڵخەڵەتاندنی لاوەکان و گەمە کردن بە مەشك و هەست و نەستیانە، ئەو لاوانەی کەخاوەنی زۆرترین ژمارەی بینەرانن ئەو فیلمانەدا.
ئێستا لەگەڵ پێشکەوتنی تەکنەلۆژیای سینەماو گۆڕانی چەمکی سینەما، سینەمای ئەمریکی و ئەوروپیش ئەو بایەخە بەگرتەی وروژێنەرنادەن، چونکە کۆمەڵگای ئەوروپی ئەوەندە تینووی گرتەی وروژێنەری وەك ماچ نیە، ئێستا ئەلتەرناتیفی تریان هەیە بە راکێشانی بینەر، ئەوە کۆمەڵگا رۆژهەڵاتییە تینووەکانی سێکسن کە تامەزرۆی گرتەی

وروژێنەرن، بەڵام ئەو گرتانەش کاتێ بەسەقەتی دەخرێنە ناواخنی فیلمەکە، ئەوە سەراپای فیلمەکە دەشێوێنن.
لای ئێمە کچە ئەکتەرێکی کورد بۆ یەکەم جار دێتە بەردەم کامێرای سینەما، وایان تێ گەیاندووە کە بە ماچێك تەوقێکی کۆمەڵایەتی دەشکێنێ و تەوژمێکی میدیایی دروست دەکات و لە پەنای ئەوەوە ناوداریەتیەك پەیدا دەکات و گەنجەکان دەست خۆشی لێ دەکەن، کەچی کەف وکۆڵ و حەماسەکەکەی شتێکی کاتیە و ئەو جۆرە گۆڕانکارییەی ئەو خەونی پێوە دەبینیت نابێتە فاکتەر بۆ گۆڕینی ئەو رەوتە باوەی قەدی گرتۆوە بەرەو ئاراستەیەکی تر، بۆیە وا باشترە لەبری ئەو وەهمە، ئەو ئەکتەرە لەرووی هونەری نواندنەوە دروست بکەن و هانی بدەن کە بەردەوام بێت لەکاری نواندندا، نەخرێتە نێو گێژەنەیەکی بێ ئاکام، چونکە دەسەڵاتی سینەماش دەسەڵاتێکی رەها نیەو لەهەموو حاڵەتێکا ناتوانێت هێڵە سوورەکان ببەزێنێ، ئەگەر هاوکوف نەبێت لەگەڵ واقیعی کۆمەڵایەتی و رۆشنبیریی کۆمەڵگا.
بینەر هەر تەنها بە گرتەی وروژێنەر سەرنجی راناکێشرێت، بگرە زۆر جاران روخساری جوانی ئەکتەرو نواندنی بەهێزی ئەکتەر، کاریگەرتر دەبن لەگرتەی بێ گیان و دروست کراو، ئەوەتا زۆرلە بەرهەمە درامی و سینەماییە گەورەکانی دنیا بەو دوو توخمەی روخسارو نواندن خەڵاتی گەورەی جیهانییان وەرگرتووەو خاوەنی زۆرترین بینەر بوونە، بۆیە لەسەردەمێکی وەك ئێستا بەرهەم هێنەرو دەرهێنەرەکان ئەلتەرناتیفی بەهێزتریان لەپرسی وروژێنەر هەیە کە هاوکوفە لەگەڵ پێشکەوتنی هونەری سینەماو ئەقڵیەتی بینەری نوێ ی سینەما.

لە رووی بازرگانییەوە:

دیارە هەندێ لەکۆمپانیاکانی بەرهەم هێنان، لەوانەی پرسی بازرگانی دەخەنە پێشەوەی پرسی جۆری فیلم و ئاستی فیلم، بەتایبەت لەو وڵاتانەی لەرووی پەروەردەو کۆمەڵایەتییەوە کۆمەڵگاکانیان پەیوەست نین بە هیچ یاساو ڕێسایەکی کۆمەڵایەتی و تایبەتمەندی خۆیان هەیە لەرووی پەروەردەوە کە جودا بێت لەگەڵ کۆمەڵگایەکی داخراوی رۆژهەڵاتی، سینەما دەکەن بەفاکتەرێکی بازرگانی دابڕاو لە بەها هونەری و هزری و پەروەردەیی و کۆمەڵایەتییەکانەوە کە تێیدا ئامانج تەنها دەسکەوت و داهاتی ماددی بێت، وەك فیلم و زنجیرە تەلەفزیۆنیە تورکیەکان، کە گەمە بە عەقلیەت و مەزاجی گەنج دەکەن و دووری دەخەنەوە لەهەر بیرۆکەیەکی ئایدۆلۆژی هزری، ئەو فایرۆسە فیلمانە دەڕژێننە نێو خێزان و ئەقڵو پەروەردەی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگاکەیانی پێ هەڵدەتەکێنن، هەمان ئەو بەرهەمانە دەفرۆشنە

وڵاتانی دەوروبەری خۆشیان و زۆر وڵاتی دیکەی ڕۆژھەڵاتی، بە گواستنەوەی ھەمان ئەو واقیعەی ئەوان ھەیانە، ئەگەرچی جیاوازییەکی زۆریش ھەبێت لە نێوان واقیعی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی ئەو وڵاتانەدا.

بۆیە ھەندێ لەو وڵاتانەی کڕیاری ئەو بەرھەمە کرچ و کاڵە بازرگانیانە بوون، بەپێی یاسا کڕینی ئەو زنجیرە درامایانەیان قەدەغە کردووە، دوای ئەوەی بەیان دەرکەوت ئەو فیلمە بازرگانیانە بە ھەموو کۆمەڵگایەك ناگونجێ و ئاسەوارێ نەگەتیڤەکانی چێ بەسەر پەروەردەی کۆمەڵایەتی و تاك دانی عەقلیەتی گەنجەکانیان، لەرێ لەکوردستانیشدا ھەندێ کەناڵی کوردی دەست پێشخەر بوون بە قەدەغە کردنی ئەو دراما دەبلاژ کراوانە بەھەمان ھۆکار، بەڵام چونکە یاسایەك نیە بۆ ناچار کردنی کەناڵە کوردییەکان، پرسەکە نابێتە پرۆسەیەکی بەزۆرە ملێ و ئەو کەناڵانە بازرگانیانەی بەرژەوەندی ماددی خۆیان پێ گرنگترە لە بەرژەوەندی گشتی، چاوپێشی لەھەموو دەرەنجامەکان دەکەن.

ئەمە لەکوردستاندا بەگشتی کۆمپانیای بەرھەم ھێنانی فیلممان نیە، ئەوەی ھەیە بەرھەمی تاك تاکەیە، کە بە سپۆنسەر بەرھەم دێن، ھەندێ لەو دەرھێنەرە لاوانە وای بۆ دەچن دەرخستنی ھەندێ گرتەی وەك ماچ بازاڕ بۆ فیلمەکەیان پەیدا دەکات، بۆیە بەدوای پاساوی ھونەری دا دەگەڕێن کە خەڵکی قەناعەت بەشەرعیەتی ئەو گرتانە بێنن.

کەچی لەڕاستیدا ئەگەر تۆ بتەوێت بازاڕ بۆ فیلم دروست بکەیت، کەرەستەو ئامرازی زۆرت لەبەردەم دایە کە فیلمەکەت ڕەواجی ھەبێت، ھەر بۆ نموونە فیلمەکی (پەیکەری دێ) کە تا ئێستا ژمارەی بێ ھاوتای لە ڕووی ژمارەی بینەرانەوە بەدەست ھێناوە لەھەموو کوردستاندا، ئەو گرتە کرچ و کاڵانەشی تێدا نەبووە، کەھەندێ دەرھێنەری لاو دەیکەن بە پاساو.

ئەمە ئەگەر بمانەوێت پیشەسازی سینەمامان ھەبێت و لەئایندەدا ئەو پیشەسازییە بازاڕی ھەبێت، ئەوە دەبێت بزانین چۆن فیلم دروست بکەین، بەھۆی ئەو شارەزابوونە لەچۆنیەتی دروست کردنی فیلم ، بازاڕێك لەکوردستاندا دروست دەکەین کە پێشتر نەبووەو بازرگانانی ئەمە بەھۆی ترس و نابەڵەدییان ، یا ناشارەزاییان لەبەرەوەچوونی ئەو بازاڕە نەوێراون خۆیانی لێ بدەن، بەمە سەرچاوەیەکی دیکەی داھات دەدۆزینەوە کەڕەنگە زۆر لەسەرمایەداران بەھۆی گەرم بوونی ئەو بازارە ڕووی تێ بکەن و سینەمای کوردی ببووژێتەوەو ھونەرمەندانی کوردیش دەرگایەکی نوێیان بۆ دەکرێتەوە کە لەو دەست بەتاڵی و بێ کارییە ڕزگارییان دەبێت و باری ئابووریشیان بەرەو

باشتر دەچێت.

رووی دووهەمی دروست بوونی ئەو بازاڕە ئەوەیە کە بینەرانی ئەمە زۆرتر لەوەندە لەسینەما نزیك دەبنەوە سینەما دەبێتە ئامرازێکی دیکەی شارستانی و کات بەسەر بردن و سەرچاوەیەکی گرنگ بۆ هوشیار بوونەوەی خەڵکی لەهونەری سینەماو گرنگی سینەما لەژیانی ڕۆژانەی خەڵکی .

بەمەش لەرووی سایکۆلۆژییەوە بینەری کورد لەشارەکانی کوردستاندا مەنفەزێکی دیکەیان بۆ دەکرێتەوە بۆ هەناسەدان و روو تێکردنی هۆڵەکانی سینەما، ئەمەش کاریگەری ئەرێنیانەی تایبەتی خۆی دەبێت لەرووی کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی و ڕۆشنبیرییەوە.